

A mandátum nem más, mint árkus papírra írott jegyzőkönyv. Három példányban állították ki. A 2460 érvényes szavazat megoszlását tünteti fel. A szavazatszedő küldöttségek jegyzőkönyveinek és a szavazók névsorának egy példányával együtt kézbesítették a megválasztott országgyűlési képviselőnek, a másik két példányt a központi választmányának küldték meg. A képviselőház két hónappal később rávezette a papírra, hogy „végleg igazolt képviselőnek” jelentették ki a parlament ülésén a mandátum birtokosát.

Emlékezés

A sárguló papírokat Budapesten a Zenta utca 5. szám, IV. emelet 2-es számú lakásában őrzi a több mint hat évtizede lezajlott választási harcok győztese, a kilencvenedik évében járó nyugdíjas ügyvéd, a 48-as pártnak több cikluson át volt mátészalkai országgyűlési képviselője, dr. Szunyog Mihály.

„Rettenetes hideg volt 1905 januárjában, amikor a mátészalkai járásnak huszonnyolc falujában alig egy hét alatt kellett meghirdetnem a 48-as függetlenségi Kossuth-programot. Légcsőhurutomat, amely hál' Istennek, még ma is egyetlen betegségem, abban a farkasordító hidegben szereztem, amikor naponta 3–4 faluban hordó, meg asztal tetejéről kellett választási beszédekem mondanom. De megérté!

Az alispán, Nagy László, nem vette komolyan a »jöttment pesti fiskális akarnokot« — így aposztrofált engem — és a csendőrszuronyokra támaszkodva legyőzhetetlennek hitte magát. De a kiegyezés politikája, a Habsburgok és a nagybirtokosok összefogása, amit a képviselőjelölt alispán személyesített meg, az előző három évtized alatt minden becsületes magyar előtt hitelét veszítette.

»Nem akarunk a Habsburg-monarchia gyarmata lenni! Teljes gazdasági, politikai, nemzeti függetlenséget!« — ezt a kossuthi programot hirdettem meg választási beszédeimben. Nem én győztem 1905-ben Mátészalkán, hanem az a politika, amelyet Kossuth nevében hirdettem.

Bevallom őszintén, 1905 első napjaiig én Mátészalka nevét csak a helységnévtárból ismertem. Somogyi, t-l-nai volt a családóm, melyben hagyományos a „kuruc”, a 48-as kiállítás. Amikor fiatal jogászként Pestre kerültem, Holló Lajos, Lovászi Márton, Justh Gyula és más függetlenségi politikusok körében sűrűtem-forogtam.

Amikor a Tisza-kormány meglepetésszerűen feloszlatta az országgyűlést, és az 1905-ös dermesztő hideg télben kiírta a választásokat, a hidegre is spekulált, hogy az lehetlenné teszi különösen a vidék választási harcát. Számítása nem is volt egészen irreális, az ellenzék nem tudott a kerületek többségében megfelelő jelölteket találni.

A mátészalkai kerületet a felosztott képviselőházban egy dzsentri képviselte, akinek nem volt ínyére a pesti tartózkodás, inkább gazdálkodni szeretett és megcsömörlött a politikától.

A »Magyarország« 1905. január 15-i száma itt van előttem. Kitérnek belőle, hogy a mátészalkai kerületben nem tudtak a jelölt személyében megállapodni. Az egyik önjelölt egy kisparasztból lett nagybirtokos volt, a másik Mátészalka leggazdagabb nagypolgára, a villanyerőmű és pár ezer hold tulajdonosa. Nem voltak képesek egymással megegyezni. Az utolsó percben deputációt küldtek Pestre, jelöltet kértek, aki egy hét alatt felveheti a harcot a helyi hatalmassággal, az alispánnal.

A 48-as függetlenségi párt székházában voltam, amikor Holló Lajos és Lovászi Márton hívatott. Felszólítottak, induljak jelöltként Mátészalkán. A párt erkölcsi támogatást ígért, ha anyagit nem is. »Elég ügyes vagy — mondták vállveregetve —, előteremtéd a szükséges pénzt.«

Kossuth Ferenc személyes ajánló levelet írt a mátészalkai választópolgárokhöz. Szaladtam vele a nyom-

DR. SZUNYOG MIHÁLY
„Bátyám rálőtt Tisza Istvánra”

dába, hogy nemzetiszín keretben méteres plakátokat készíttessek belőle. Megtanultam már a választási harc gyakorlatából, milyen agitációs eszközök szükségesek még: nemzetiszín zászlókat rendeltem ezzel a felírással: »Eljen Szunyog Mihály 48-as függetlenségi képviselőnk«. Négy száz zászló kellett... Kortestollakat is rendeltem korteseim és választóim kalapja mellé. Öt ezret. Hozzá még ötezer női mellűt nemzetiszín keretben, benne a fényképem.

Legalább 10–15 ezer koronát kellett előteremtennem. A párt központi választási kasszája kimerült — mint ezt Holló Lajos is megmondta —, a családi segítségben kellett bíznom.

Gyula bátyám, aki mezőgazdasági főiskolát végzett, és jó gazda volt, megígérte, hogy összegyűjt tizezer koronát. Ő toborozta Somogyban a »kortesebandát«, amelynek tagjai útra keltek Mátészalka felé.

Gyula bátyám tanácsa volt az is, hogy festessem pirosra a kortestollakat: az egyszerű kortesnek két piros libatoll jár, a főkorteseknek bokrétaiba fogva négy piros libatoll, a közepén egy zöld akácfalevél, arany betűkkel ráírva a név.

Rálőtt Tiszára

Gyula bátyám ekkor kezdte meg politikai pályafutását is. Legfőbb korteseimként velem jött Mátészalkára: nem a maga nevében szerepelt, hanem mint »Kovács Gyula«. Az 1905-ös mátészalkai választási harcban születt meg az a »Kovács Gyula«, akit 1910-ben aztán a Viharsarok kubikussai választottak meg követüknek, s aki azzal írta be nevét a történelembe, hogy a szabadságot lábbal tipró gróf Tisza Istvánra később a képviselőház épületében rálőtt...

Az alispán és tábora — be kell valanom — nem félt tőlünk. Bízta az erejükben. Bízta a jegyzőkben, a csendőrökben, no meg a nagy hidegben is, amely majd visszatartja a szavazástól a falusi választókat. A választási törvény ugyanis előírta, hogy a falvakból a választóknak Mátészalkán a bizottság előtt egy meghatározott időben kell megjelenniük. A választó bizottság kedve szerint meg is várathatta őket.

Az alispán nem járta a falvakat, én viszont igen. Gyula bátyám és »kortesebandája« előttem járt 2–3 fős cso-

Régi választások

Mátészalka mandátuma

Az 1905-ös hideg tél
és a csendőrszuronyok
Nincs pénz
a választási kasszában

portokra oszolva, beszéltek emberekkel, megismerték a falvak népének sérelmeit, vágyait, úgy hogy mire én odaértem, a nép már ismert és én is ismertem helyi gondjaikat.

A »Magyarország« írta

A »Magyarország« 1905. január 24-i számából idézem: Ilosvay főszolgabíró tanúk előtt oda nyilatkozott, hogy inkább katonasággal vereti szét a népet, de a 48-as párt jelöltje Mátészalkáról mandátumot el nem visz, bármekkora többsége is lenne. A szolgabíró, Izig Vilmos, felhívja a választókat, hogy a kormánypárti jelöltre szavazzanak, mert csütörtök után — ez a választás napja — péntek következik, akkor majd ismét ő lesz az úr és irgalmatlanul elbán azokkal, akik ellene szegülnek. Izig szolgabíró a Tolnából érkezett kortesek, derék és hazafias magyar emberek közül ketőt oly címen fogatott el, hogy alföldi szocialista izgatók. A két elfogott ember igazolására megjelent Dienes Lajos nagydobosi földbirtokos, Fuchs Jenő dr. ügyvéd és Kovács Gyula. Ilosvay főszolgabíró Kovács Gyulát kiutasítással fenyegette, s a jelenlevő két csendőrré mutatta felhívta Kovács Gyulát, hogy azonnal hagyja el a termet. Mire Kovács Gyula ezt válaszolta: »Szeretném azt a főszolgabíró látni, aki engem csendőrökkel kísértet ki onnan, ahol jogom van lenni.« A főszolgabírónak, úgy látszik, elment a bátorsága, mert dühösen ő távozott el a teremből.

Eljött a választás napja. A 3800 választó közül csak 2460 szavazott le. A

főszolgabíró este 11-ig húzta-halasztotta a szavazás lezárását. A csendőrök az utolsó emberig mozgósították az alispán táborát. Nagy Lászlóra mégis csak 1192-en, rám viszont 1268-an szavaztak. 76 szótöbbséggel én nyertem a mátészalkai mandátumot. Ez a kis szótöbbség nem fejezi ki a 48-as függetlenségi politika győzelmének tényleges jelentőségét. Ma, több mint hatvan év után is büszkén mondhatom, hogy a mátészalkai és környéki nép kiállott az ellenzéki politika mellett.

Az 1905. január 26-i választásokon megbukott a három évtizeden át uralkodott szabadelvű párt és győzött az egyesült ellenzék, élén a 48-as párttal, amely 75-ről 166-ra növelte mandátumainak számát. Bejutottunk tehát a parlamentbe, de amint ez nemsokára kiderült, valójában vajmi keveset tehattünk. A megbuktatott kormány hivatalból tovább vihette az ország ügyeit. Tiszáék minden gondja az volt, hogy az udvar szolgálatában hogyan lehetne semmissé tenni a függetlenségi ellenzék győzelmét.

A választások után fél évvel, július 18-án a király darabontjainak parancsnokát, báró Fejérváry tábornokot nevezte ki miniszterelnökknek, az úgynevezett darabont-kormány élére.

A darabont-kormány feladata az volt, hogy elnémítsa a függetlenségi ellenzékét. Elnapolta az országgyűlést és hosszú huzavona után 1906 februárjában fel is oszlatták a képviselőházat. Az új választásokon ismét elindultam nemcsak mandátumom megvédéséért, hanem az ellenzéki mátészalkai nép érdekében is.”

(Folytatjuk)

FÖLDES PÁL

GOETHE

TORQUATO TASSO

Színmű 2 részben

Szereplők: Somogyvári Rudolf, Drahotá Andrea, Polónyi Gyöngyi,
Mécis Károly, Kozák András

Rendezte: Kazimir Károly

Társrendező: Gosztonyi János

A hat évtizeddel ezelőtti választási harcokra emlékezünk a Zenta utcai lakásban. Dr. Szunyog Mihály annak ellenére, hogy kilencvenedik évében jár, frissen, színesen eleveníti fel képviselői munkájának, csatáinak történetét.

„Miután a darabont-kormány feloszlatta a képviselőházat, az új választásra készülődve mindegyre végigjártam a mátészalkai kerületet. Volt időm összebarátkozni választóimmal és mélyebben megismerni egyéni gondjaikat, az egyes falvak, az egész járás közös gondjait. Elkerültem a dzsentriket — ezért a földbirtokosok nem is láttak szívesen —, de a törekvő polgárok, parasztok annál inkább befogadtak. Sűrűn meghívtak keresztapának vagy násznagynak...

„Munkanélküli képviselő”

Lassan megformálódott bennem, »munkanélküli országgyűlési képviselőben«, mit kellene tennem választókerületemért. Százával vándoroltak ki az idő tájt onnan a parasztok Amerikába, mert nem tudtak megélni, ugyanakkor pedig a földeken rohadt el a sok burgonya, mert nem tudták elszállítani vagy feldolgozni. Vasút- és iparfejlesztést! Helyi szeszgyárakat! A falusi gyerekeket — ha egyáltalán kijárták az elemet — Mátészalkán nem tudták tovább taníttatni, mert nem volt középiskola. Tehát: középiskolát Mátészalkának! A főutcán még csak pallós volt a járda, programomba belevettem a járdaépítést.

A darabont-kormány 1906. március 30-án, kilenc nappal az új választások kiírása előtt Szatmár és Szabolcs megye teljhatalmú kormánybiztosává éppen Nagy László alispánt nevezte ki, ellenfelemet, aki az első választási harcban elvérzett.

Ezt megelőzően fent Budapesten a »nagypolitikában« Kossuth Ferenc meg Apponyi megszervezte az ellenzéki pártok szövetségét. Jelszavuk, a »nemzeti ellenállás« jó volt, mert a nyíri paraszt, a budapesti munkás és a feltörekvő polgár is könnyen megérthette volna, de annyira már nem volt világos, hogy nyíltan megmondja, meddig is menjen el a nemzeti ellenállás? A Habsburg-iga lerázásáig vagy a dualizmuson belül, több-kevesebb nemzeti önállóság kiharcolásáig. Mi, magyarok akkor már nem beszéltünk Kossuth őszinte nyelvén. Mindezt nem most utólag, kilencvenéves fejjel gondolom — Gyula bátyámmal már akkor ez volt a véleményünk. Ő egyszerűen »lökdösődésnek« nevezte, ami a »nagypolitikában« folyik — meg emlékszem, így mondta: »A pesti munkások rügni is tudnának.«

Ferenc József és udvaroncái, Tiszáék nem érezték magukat biztonságban, féltek attól, hogy a darabont-kormányt elsöprik a választások, így azután ravasz kompromisszummal április 8-án, egy nappal a választások előtt a »nemzeti ellenállónak« ajánlották fel a koalíciós kormány megalakítását.

Wekerle kormányában Kossuth Ferenc kereskedelmi, Apponyi pedig vallás- és közoktatásiügyi miniszter lett. Őszintén szólva mi akkor üjjongtunk; vége az országgyűlés elnémításának! Fiatal fejjel nem vettem észre, hogy lecsúszunk a dualizmus talajára és ezzel feladtuk az igazi függetlenségi Kossuth-programot.

Mindenesetre jelölt lettem a kiírt képviselőválasztáson. Hivatalos, »kormánypárti« jelölt. Megvoltak még az előző választási harcok zászlai, piros tollai, jelvényei...

Egy nagydobosi úgazda földbirtokos fellépett ugyan ellenjelöltként, mint »helyi jelölt« az »idegen« ellenében, de május 3-án, a

DR. SZUNYOG 1906-BAN
A lovakat nem tudták megítatni

szavazás napján már délben feladta a harcot, hiszen addig összesen csak 59 szavazatot kapott. Visszalépése után a mátészalkai mandátumot másodszor egyhangúlag kaptam meg.

Első megválasztásomat talán annak köszönhettem, hogy jó politikát képviseltem. Második választási sikereimnek alapja a közvetlen emberi kapcsolat volt a választóimmal. Ne vegyék rossz néven a mai képviselőjelöltek, ha a magam részéről azt tanácsolom nekik, hogy mindenkor törekedjenek a személyes emberi kapcsolatok megteremtésére választóikkal.

Az 1906-os májusi választásokon a koalíciós Wekerle-kormány főlényes győzelmet aratott, a függetlenségi párt, több mint 250 képviselőjével abszolút többséget szerzett a parlamentben.

Iskola, utca, gyár

A parlament életre kelt, én is fiatalos kedvvel vettem be magam a munkába. Támogatást kaptam a mátészalkai fiú polgári iskolák építéséhez. Napirendre került az aszfaltjárda ügye Mátészalka négy utcájában. Mezőgazdasági üzemek, szeszgyárak létesítését »jártam ki« a kereskedelmi miniszternél, Kossuth Ferencnél.

Fiatal ember voltam, még alig harminc éves. Érthető, hogy az országgyűlésben némi szorongással szólaltam fel. A vasúti kérdésekhez azonban mindig előszeretettel szoltam hozzá. Hatvan év után, mostanában alkalmam volt az országgyűlési könyvtárban újra elolvasni 1907 áprilisában mondott beszédemet, amelyet megőrzött az országgyűlési napló. Különös találkozás az ilyen, az ember találkozása fiatal korával.

A közlekedésügyi államtitkár közbe-közbeszólt, amikor én mindig »államvasutakról« beszéltem. Úgy látszik, hitelbanki érdeklődései nyomán lelki szemei előtt nemcsak állami, hanem magánvasutak is robogtak... Szerényi államtitkárhoz szoltam, amikor az országgyűlési napló tanúsága szerint ezt mondtam:

Tisztelt Ház! Én nagy barátja vagyok az államvasúti rendszernek. Már Kossuth Lajos is, aki a múlt században úgyszólván legelőször foglalkozott intenzívebben közgazdasági kérdésekkel, a következőket írta a Vukovár—Fiume-vasút építé-

Régi választások

Mátészalkai mandátum (II.)

Három választási harc hatvan évvel ezelőtt

Csendőrsortűz Matolcson

sével kapcsolatban: »Axiómának kell tekinteni, hogy azon státus nagyon hibázna, amely a közlekedési eszközök feletti rendelkezést kezéből kieresztené és azokat magánüzemelés tárgyává tenné, mert a magánvállalkozók nyereség szempontjából indulnak, a státusnak pedig azon kell lenni, hogy a közlekedés minél jobb, könnyebb és olcsóbb legyen«. Tisztelt Ház! Az én szemem előtt is ez a cél lebeg...

A függetlenségi párt azonban rövid idő múltán erkölcsi-politikai bomlásnak indult. Mennyire szégyelltem magam például akkor, amikor a kormánytöbbség lehetővé tette a deres-törvény elfogadását! A parlamentben alig voltunk ötvenen, akik a törvényjavaslat emberellen, szegyetlen, szegyetlen rendelkezéseit elutasítottuk.

Láttam, hogy csak ez az alternatíva áll előttünk: régi elveink feladásával megmaradni a koalícióban vagy függetlenségi elveink alapján ellenzékbe vonulni. El is hagytam Kossuth Ferencet, de nem a kossuthi zászlót. A Justh-párthoz csatlakoztam.

Tiszáék 1909 decemberében megbuktatták a kormányt 1910 júniusára új választásokat írtak ki. Akkor került sor harmadik választási harcomra. Tiszáék az ellenzéki jelöltekkel szemben nemcsak a darabontokkal fogtak össze, hanem segítséget kaptak Kossuth és Apponyi pártjától is.

Mátészalkán a leggazdagabb földbirtokos lépett fel ellenem. Kossuth Ferenc bizalmáról biztosította. Jellemző módon Tisza István azt a tanácsot adta a mátészalkai darabontoknak, hogy ne léptessenek fel saját jelöltet, hanem ellenemben a földbirtokost támogassák.

Furfang, önkény, vesztegetés

Forró, nyári hőségben került sor a szavazásra. Katonák vonultak ki, két táborra oszlottak és körülfarták a gyártelep előtti területet és a mellett levő vásárteret. A gyártelep előtt gyülekeztek ellenfelem választói, a vásártéren az enyéimék.

A választási elnök darabont volt. Kénye-kedve szerint hívta be a faluk választóit a gyülekezőhelyről és ha egy pirostollas lépett ki a katonai kordon mögül, azonnal letartóztatták.

A másik furfang: előbb az ellenfelem többségét ígérő falvak választóit szólították, a zsúfolásig megtelt »Szűnyog tábor« népe közben csak úgy verejtékezett a nagy

forróságban. Ami még ennél is súlyosabb dolog volt: a lovakat parasztjaik nem tudták megítatni.

Később, petícióm tárgyalásánál a táblabírószágon bebizonyosodott, hogy több száz választóm hagyta ott a szavazást, mert késő délutánig vártak. Hazamentek, mert sajnálták a tűző napsütésben szenvedő lovaikat.

Mérk és Vállaj háromszáz választója eskü alatt vallotta, hogy ellenfeleim kortesei a gyártelepen etették, itatták őket, utána a képviselőjelölt öccse személyesen 10–10 koronát adott mindegyik választónak, amikor a szavazóhelyiségbe indult. A törvény választói megvesztegetésnek csak azt ismerte el, ha a képviselőjelölt személyesen adta át a pénzt...

176 szótöbbséggel győzött ellenfelem, 300 megvesztegetési esetet a bíróság ugyan elismert — nyolc napi elzárásra szóló büntetéseket osztott is ki ezért — mégsem semmisítették meg a választás eredményét.

Negyedik választási harcom sem volt sikeres Fehérgyarmaton a Tisza-párti földbirtokos ellenében. Az ő oldalán állt a csendőrség. Választóimra Matolcs községben rátámadtak a csendőrok. A »Mátészalka és Vidéke« című lap, a vármegegyi jegyzők egyesületének hivatalos lapja, 1911. február 23-i számában persze az én parasztjaimat nevezte a »környék söpredékének«, úgy állította be a dolgot, mintha a csendőrok lettek volna az áldozatok.

Kettéhasított fej

»Az egyik csendőrt leteperték, kivették kezéből a puskát, szuronyát eltörték és már-már azt hitte mindenki, hogy meg is ölik, amikor a hatalmas erejű csendőrt kiszabadította magát a gazemberek köréből és kardját kirántva kettéhasította az őt megtámadók egyikének a fejét. A többi csendőrt, látva társuk veszélyes helyzetét, sortűzet adott. Őt ember vére festette pirosra a földet. Büntetésből egy század katonaság szállt ki Matolcsra. Emberek, térjétek magatokhoz! Gondoljátok meg, mit fog ez az ember (Szűnyog) követelni akkor, ha mandátumhoz jut, ha már most is, amikor még senki, véretekét követeli.«

A kilencvenedik esztendőben járva, a régmúlt idők harcaira emlékezve, búcsúzóul csak azt mondom: becsüljük meg, hogy népünk élni-akarást nem aprózzák, nem gyengítik elvtelen párt harcok. Tudjuk, mit akarunk: békét, jólétet.

FÜLDES PÁL